

URZĄD STATYSTYCZNY W OLSZTYNIE

**Gospodarstwa domowe i rodziny
w województwie warmińsko-mazurskim.
Charakterystyka demograficzna**

**Narodowy Spis Powszechny
Ludności i Mieszkań 2011**

OLSZTYN 2014

ZESPÓŁ REDAKCYJNY
URZĘDU STATYSTYCZNEGO W OLSZTYNIE:

PRZEWODNICZĄCY	Janusz Pappelbon
REDAKTOR GŁÓWNY	Elżbieta Lorek
CZŁONKOWIE	Monika Borawska, Jacek Grzelak, Eliza Panfilow
SEKRETARZ	Agnieszka Wobolewicz
PUBLIKACJĘ OPRACOWAŁ ZESPÓŁ WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO OŚRODKA BADAŃ REGIONALNYCH W SKŁADZIE:	Ludwika Koniarz, Mariola Ornoch, Magda Stankiewicz
SKŁAD KOMPUTEROWY I GRAFIKA	Marcin Błaszczyk, Ludwika Koniarz
PROJEKT OKŁADKI	Lidia Motrenko-Makuch
DRUK I OPRAWA	Urząd Statystyczny w Olsztynie 10-959 Olsztyn, ul. Kościuszki 78/82 Zakład Wydawnictw Statystycznych (okładka) 00-925 Warszawa, al. Niepodległości 208

ISBN 978-83-63285-21-0

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

Publikacja dostępna w Internecie www.stat.gov.pl/olsz

PRZEDMOWA

Przekazuję Państwu kolejną publikację z wynikami Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, przeprowadzonego w dniach od 1 kwietnia do 30 czerwca 2011 r. *Gospodarstwa domowe i rodziny w województwie warmińsko-mazurskim. Charakterystyka demograficzna.*

Opracowanie zawiera charakterystykę demograficzną gospodarstw domowych i rodzin: liczbę, wielkość i skład rodziny oraz pozycję osób w gospodarstwie domowym i rodzinie.

Wyniki spisu zaprezentowano dla województwa ogółem i w podziale na miasta i wieś. Wybrane zjawiska przedstawiono na poziomie powiatowym, a ważniejsze dane odniesiono do kraju i pozostałych województw.

Opracowanie składa się z uwag ogólnych, które przedstawiają cel spisu i jego zakres tematyczny, podstawy prawne oraz zasady i formy upowszechniania wyników; uwag metodycznych zawierających definicje pojęć i stosowane klasyfikacje; komentarza analitycznego prezentującego wyniki badań i części tabelarycznej.

Mam nadzieję, iż niniejsza publikacja będzie ważnym źródłem informacji dla szerokiego grona odbiorców danych statystycznych.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Olsztynie

Marek Morze

Olsztyn, kwiecień 2014 r.

SPIS TREŚCI	Strona
PRZEDMOWA	3
UWAGI OGÓLNE	7
UWAGI METODYCZNE	19
1.1. Definicje i pojęcia spisowe	19
1.2. Metody zastosowane w opracowaniu spisu	26
KOMENTARZ ANALITYCZNY	29
1. Gospodarstwa domowe	29
2. Rodziny w gospodarstwach domowych	33
WYKAZ WYKRESÓW I MAP	
Struktura gospodarstw domowych według składu rodzinnego	30
Struktura gospodarstw domowych według wielkości	31
Udział gospodarstw 1-osobowych w ogólnej liczbie gospodarstw domowych w 2011 roku	31
Przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych w 2011 roku	32
Przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych według powiatów w 2011 roku	32
Struktura rodzin według typów	34
Rodziny z dziećmi według typów w 2011 roku	34
Udział małżeństw z dziećmi w ogólnej liczbie rodzin w 2011 roku	35
Przeciętna liczba dzieci w wieku do 24 lat pozostających na utrzymaniu według powiatów w 2011 roku	37
TABLICE NA PŁYTCIE CD	
TABLICE PRZEGLĄDOWE	
1. Gospodarstwa domowe według liczby osób oraz województw w latach 2002 i 2011	
2. Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego i województw w latach 2002 i 2011	
3. Rodziny w gospodarstwach domowych według typów rodzin i województw w latach 2002 i 2011	
4. Ważniejsze dane o gospodarstwach domowych i rodzinach w województwie warmińsko-mazurskim według spisów 2002 i 2011	
TABLICE WYNIKOWE I PRECYZJI	
1(5). Gospodarstwa domowe i ludność według liczby osób oraz składu rodzinnego w 2011 roku	
1(5)-CV% Wskaźniki precyzji dla gospodarstw domowych i ludności według liczby osób oraz składu rodzinnego w 2011 roku	
2(6). Gospodarstwa domowe i ludność według grup pokoleniowych oraz składu rodzinnego w 2011 roku	

SPIS TREŚCI

- 2(6)-CV% Wskaźniki precyzji dla gospodarstw domowych i ludności według grup pokoleniowych oraz składu rodzinnego w 2011 roku
- 3(7). Gospodarstwa domowe według wielkości, samodzielności zamieszkania oraz liczby osób w wieku 55 lat i więcej w 2011 roku
- 4(8). Gospodarstwa domowe według wielkości, składu rodzinnego oraz liczby osób w wieku 55 lat i więcej w 2011 roku
- 5(9). Gospodarstwa domowe według wielkości, samodzielności zamieszkania oraz liczby osób w wieku 60 lat i więcej w 2011 roku
- 6(10). Gospodarstwa domowe według wielkości, składu rodzinnego oraz liczby osób w wieku 60 lat i więcej w 2011 roku
- 7(11). Gospodarstwa domowe według wielkości, samodzielności zamieszkania oraz liczby osób w wieku 65 lat i więcej w 2011 roku
- 8(12). Gospodarstwa domowe według wielkości, składu rodzinnego oraz liczby osób w wieku 65 lat i więcej w 2011 roku
- 9(13). Gospodarstwa domowe według wielkości, samodzielności zamieszkania oraz liczby osób w wieku 75 lat i więcej w 2011 roku
- 10(14). Gospodarstwa domowe według wielkości, składu rodzinnego oraz liczby osób w wieku 75 lat i więcej w 2011 roku
- 11(15). Gospodarstwa domowe według liczby osób oraz płci i wieku reprezentanta gospodarstwa w 2011 roku
- 11(15)-CV% Wskaźniki precyzji dla gospodarstw domowych według liczby osób oraz płci i wieku reprezentanta gospodarstwa w 2011 roku
- 12(16). Gospodarstwa domowe według liczby osób oraz płci i stanu cywilnego prawnego reprezentanta gospodarstwa w 2011 roku
- 13(17). Gospodarstwa domowe według liczby osób oraz płci i stanu cywilnego faktycznego reprezentanta gospodarstwa w 2011 roku
- 14(18). Gospodarstwa domowe według liczby osób oraz płci i poziomu wykształcenia reprezentanta gospodarstwa w 2011 roku
- 15(19). Gospodarstwa domowe według liczby osób oraz podregionów i powiatów w 2011 roku
- 15(19)-CV% Wskaźniki precyzji dla gospodarstw domowych według liczby osób oraz podregionów i powiatów w 2011 roku
- 16(20). Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego oraz podregionów i powiatów w 2011 roku
- 16(20)-CV% Wskaźniki precyzji dla gospodarstw domowych według składu rodzinnego oraz podregionów i powiatów w 2011 roku
- 17(21). Rodziny w gospodarstwach domowych według typów oraz liczby dzieci w wieku 0–24 lata w 2011 roku
- 18(22). Rodziny z dziećmi w gospodarstwach domowych według typów rodzin i liczby dzieci w 2011 roku
- 18(22)-CV% Wskaźniki precyzji dla rodzin z dziećmi w gospodarstwach domowych według typów rodzin i liczby dzieci w 2011 roku
- 19(23). Dzieci w rodzinach w gospodarstwach domowych według typów rodzin w 2011 roku

SPIS TREŚCI

- 19(23)-CV% Wskaźniki precyzji dla dzieci w rodzinach w gospodarstwach domowych według typów rodzin w 2011 roku
- 20(24). Rodziny z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu w gospodarstwach domowych według typów rodzin i wieku najmłodszego dziecka w 2011 roku
- 21(25). Rodziny z dziećmi w gospodarstwach domowych według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu oraz wieku matki (lub ojca w rodzinach niepełnych) w 2011 roku
- 22(26). Rodziny z dziećmi w gospodarstwach domowych według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu oraz stanu cywilnego prawnego i wieku matki w 2011 roku
- 23(27). Rodziny niepełne w gospodarstwach domowych według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu oraz stanu cywilnego prawnego i wieku matki (ojca) w 2011 roku
- 24(28). Rodziny według typów oraz podregionów i powiatów w 2011 roku
- 24(28)-CV% Wskaźniki precyzji dla rodzin według typów oraz podregionów i powiatów w 2011 roku
- 25(29). Rodziny z dziećmi według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu oraz podregionów i powiatów w 2011 roku
- 25(29)-CV% Wskaźniki precyzji dla rodzin z dziećmi według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu oraz podregionów i powiatów w 2011 roku

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

- Kreska /-/ - zjawisko nie wystąpiło,
- Znak „x” - wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe,
- „W tym” - oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy,
- Kropka (.) - oznacza zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych,
- (0,0) - zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05.

WAŻNIEJSZE SKRÓTY

- tys. = tysiąc
- p. proc. = punkt procentowy

UWAGI OGÓLNE

1. Podstawa prawna, termin i zakres spisu ludności i mieszkań 2011

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań w Polsce w 2011 roku był pierwszym spisem realizowanym od czasu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej i przeprowadzony został na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej **w okresie od 1 kwietnia do 30 czerwca 2011r. według stanu w dniu 31 marca 2011 roku, o godz. 24.00.**

Ramy tematyki spisu ludności i mieszkań w 2011 roku, zakres, formę, tryb, granice obowiązków statystycznych i dobrowolności udziału w badaniach określiła Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2011 r. (Dz.U. z 26 marca 2010 r. nr 47, poz.277) wraz z aktami wykonawczymi do ustawy oraz Rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 763/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań (Dz. U. UE. L. z dnia 13.08.2008 r. Nr 218).

Spis ludności 2011 obejmował osoby stale zamieszkałe (zameldowane) na obszarze Polski bez względu na fakt, czy te osoby przebywały w kraju w czasie spisu czy też były za granicą oraz osoby przebywające czasowo. Spis był przeprowadzony w budynkach, mieszkaniach, obiektach zbiorowego zakwaterowania i innych zamieszkałych pomieszczeniach niebędących mieszkaniami.

W Polsce dotychczasowa praktyka spisowa opierała się na tradycyjnym sposobie przeprowadzania spisów, który polegał na angażowaniu rachmistrzów spisowych, odwiedzających wszystkie zamieszkane jednostki i zapisujących uzyskane bezpośrednio od respondentów informacje na formularzach spisowych, dostępnych w formie papierowej. Następnie dane z formularzy były rejestrowane oraz już w formie elektronicznej podlegały dalszemu opracowaniu. Taka organizacja spisu okazała się jednak bardzo kosztowna i pracochłonna. Z tego względu Polska zdecydowała się w spisie 2011 na odejście od tradycyjnej metody na rzecz metody mieszanej, polegającej na połączeniu danych z rejestrów i systemów informacyjnych z danymi pozyskiwanymi w badaniach statystycznych – bezpośrednio od respondentów.

Komisja Europejska przygotowując podstawy prawne przeprowadzania spisów na obszarze UE wzięła pod uwagę dynamiczny rozwój systemów administracyjnych

i rozwiązań informatycznych wykorzystywanych przy wyborze metody spisu. W przepisach Rozporządzenia PE i Rady Nr 763/2008 określone zostały szczegółowo źródła, które mogą być wykorzystywane dla pozyskania danych statystycznych dla potrzeb spisu. W szczególności są to:

- 1) tradycyjne spisy powszechne,
- 2) spisy powszechne oparte na danych z rejestrów administracyjnych,
- 3) połączenie tradycyjnych spisów powszechnych z badaniami reprezentacyjnymi,
- 4) połączenie spisów powszechnych w oparciu o dane z rejestrów administracyjnych z badaniami reprezentacyjnymi,
- 5) połączenie spisów powszechnych w oparciu o dane z rejestrów administracyjnych z tradycyjnymi spisami powszechnymi,
- 6) połączenie spisów powszechnych w oparciu o dane z rejestrów administracyjnych z badaniami reprezentacyjnymi oraz tradycyjnymi spisami powszechnymi,
- 7) odpowiednie badania oparte na próbie rotacyjnej (tzw. „kroczący” spis powszechny).

Rozporządzenie nr 763/2008 jest pierwszym aktem prawnym na skalę międzynarodową, który traktuje równorzędnie różne podejścia do przeprowadzania spisów ludności i mieszkań w krajach członkowskich UE.

2. Podstawowe cele spisu

Podstawowe cele Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 roku można sprecyzować następująco:

- 1) Zaspokojenie potrzeb informacyjnych kraju, zwłaszcza zebranie informacji, których nie można uzyskać z innych źródeł;
- 2) Dostarczenie informacji na poziomie jednostek podstawowego podziału administracyjnego kraju;
- 3) Możliwie szeroka charakterystyka zmian, jakie zaszły w okresie 2002–2011 w podstawowych strukturach demograficzno-społecznych ludności, gospodarstw domowych i rodzin oraz zmian w wielkości i standardzie zasobów mieszkaniowych;
- 4) Zebranie informacji niezbędnych do zabezpieczenia potrzeb międzynarodowych Unii Europejskiej oraz ONZ;
- 5) Aktualizacja bazy do budowy operatów losowania do badań reprezentacyjnych prowadzonych poprzez obserwacje gospodarstw domowych.

3. Zakres tematyczny spisu

Przy ustalaniu zakresu przedmiotowego spisu ludności i mieszkań 2011 została przeprowadzona analiza wykorzystania wyników poprzedniego spisu oraz analiza nowych potrzeb informacyjnych. Brano również pod uwagę możliwości pozyskania tych informacji z innych źródeł, przede wszystkim z systemów informacyjnych administracji publicznej, a także konieczność zachowania w czasie pełnej porównywalności danych oraz zobowiązania międzynarodowe określone w rozporządzeniu nr 763/2008.

W 2008 roku zostały przeprowadzone konsultacje społeczne, w których zbierano uwagi i zapotrzebowanie na dane spisowe od urzędów centralnych i terenowych, samorządów, ośrodków badawczych, organizacji narodowościowych i instytucji wyznaniowych.

W wyniku tych prac ustalono następujące tematy badawcze:

- 1) Geograficzna charakterystyka ludności – miejsce przebywania, miejsce zamieszkania w okresie międzypisowym i przyczyny jego zmiany;
- 2) Demograficzna charakterystyka osób – płeć, wiek, stan cywilny (formalnoprawny i faktyczny), kraj urodzenia, w tym rodziców, obywatelstwo;
- 3) Gospodarstwa domowe i rodziny: wielkość i skład gospodarstwa domowego i rodziny, rodziny biologiczne i zrekonstruowane, rodziny niepełne, pozycja osób w gospodarstwie domowym i rodzinie;
- 4) Wykształcenie – poziom wykształcenia, kontynuacja nauki; rodzaj szkoły, dziedzina i kierunek kształcenia,
- 5) Migracje wewnętrzne i zagraniczne, w tym badanie emigracji Polaków, emigracji zarobkowej, reemigracji oraz imigracji cudzoziemców do Polski;
- 6) Dzietność kobiet;
- 7) Narodowość i język;
- 8) Wyznanie (przynależność do kościoła lub związku wyznaniowego);
- 9) Niepełnosprawność prawna i biologiczna;
- 10) Ekonomiczna charakterystyka osób, w tym:
 - a) Bieżąca aktywność ekonomiczna: pracujący w pracy głównej i dodatkowej, bezrobotni, bierni zawodowo, charakterystyka zawodowa pracujących;
 - b) Stała aktywność ekonomiczna dla pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych;
 - c) Dojazdy do pracy;
- 11) Główne i dodatkowe źródło utrzymania osób;

- 12) Źródła utrzymania gospodarstwa domowego, samodzielność gospodarowania i zamieszkania.

Integralną częścią spisów ludności w polskiej praktyce są spisy mieszkań i budynków, w których są zlokalizowane mieszkania. Zebrane podczas spisu informacje umożliwiają wyszacowanie potrzeb mieszkaniowych, wynikających zarówno z fizycznego braku mieszkań, jak również z powodu konieczności wymiany istniejących zasobów lub zasobów nie nadających się do remontu.

Z zakresu tematyki mieszkaniowej ujęto w spisie następujące zagadnienia:

- 1) Rodzaj zamieszkanym pomieszczeń;
- 2) Charakterystyka mieszkań, w tym:
 - a) mieszkania zamieszkane według rodzaju zajmowania mieszkania, własności mieszkania, wielkości mieszkania, w tym: liczba izb z wyszczególnieniem pokoi, pomieszczeń kuchennych i innych izb oraz powierzchnia użytkowa mieszkań, wyposażenia w instalacje sanitarno-techniczne, sposób ogrzewania mieszkania;
 - b) mieszkania niezamieszkane dodatkowo charakteryzowane według przeznaczenia oraz przyczyny niezamieszkania;
- 3) Charakterystyka budynków z zamieszkanymi lokalami mieszkalnymi, w tym: rodzaj budynku, forma własności budynku, liczba mieszkań w budynku, rok wybudowania;
- 4) Informacje o tytule prawnym do zajmowanego mieszkania.

4. Źródła danych

Powszechny spis ludności i mieszkań 2011 został przeprowadzony metodą mieszaną, w odróżnieniu od wszystkich dotychczasowych spisów, które były przeprowadzane metodą tradycyjną z ewentualnym włączeniem badań reprezentacyjnych, rozszerzających zakres badanych w spisie tematów.

Dane dla spisu 2011 były pozyskiwane ze źródeł administracyjnych – rejestrów i systemów informacyjnych – oraz zbieranie bezpośrednio od ludności w ramach badania reprezentacyjnego oraz tzw. badania pełnego. Oprócz tego przeprowadzone zostały dwa pełne badania, obejmujące osoby przebywające w obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz osoby bezdomne. Zastosowane rozwiązania miały przede wszystkim zmniejszyć koszty spisu oraz obciążenie osób objętych spisem, przy jednoczesnym zachowaniu dobrej jakości wyników spisu.

W ustawie o NSP 2011 przyjęte zostało założenie jak najszerszego wykorzystania systemów informacyjnych administracji publicznej, jako źródeł danych dla potrzeb spisu, co w konsekwencji oznaczało, że informacje przewidziane do zebrania w trakcie spisu pobrane zostały przede wszystkim z dostępnych źródeł administracyjnych, a następnie wykorzystane do przygotowania i aktualizacji wykazu adresowo-mieszkaniowego oraz do utworzenia operatu adresowo-mieszkaniowego do losowania próby do badania reprezentacyjnego, a także jako bezpośrednie źródło danych spisowych.¹

5. Badanie pełne

Badanie zostało przeprowadzone drogą internetową – każda osoba mogła dokonać spisu bezpośrednio na specjalnie dla niej przygotowanym formularzu, tj. poprzez weryfikację danych pozyskanych z rejestrów administracyjnych i systemów informacyjnych.

W wyniku szczegółowego przeanalizowania pozyskanych z rejestrów danych, połączono zebrane informacje tworząc wykaz podmiotowy (wykaz osób) do przeprowadzenia badania spisowego. Uzyskane dane zostały użyte do wygenerowania wypowiedzi w ankietach spisowych i przyspieszenia w ten sposób gromadzenia informacji od respondentów (ankieta zawierała 16 pytań – tzw. „formularz krótki”). Z metody internetowego spisania się skorzystało ok. 10% ludności podlegającej spisowi. Dane osób, które nie spisały się przez Internet (nie zostały też objęte badaniem reprezentacyjnym lub spisem w obiektach zbiorowego zakwaterowania lub badaniem bezdomnych) zostały wygenerowane na bazie informacji dostępnych w źródłach administracyjnych (rejestrach i systemach informacyjnych). Korzystanie z danych administracyjnych było związane z koniecznością wdrożenia procedur normalizacji, synchronizacji oraz walidacji. Przede wszystkim wyodrębnione zostały rejestry i systemy informacyjne, które zawierały dane referencyjne.

Podstawowym źródłem informacji na temat budynków i mieszkań w NSP 2011 była tzw. baza budynków. Została ona utworzona w wyniku połączenia danych pozyskanych w ramach NSP 2002, badań statystycznych min. dotyczących wydanych pozwoleń na budowę oraz budynkach mieszkalnych i mieszkaniach w budynkach niemieszkalnych oddanych do użytkowania oraz Elektronicznej Karty Budynku (EKB), za pomocą której każdy podmiot

¹ Szersze informacje o źródłach danych wykorzystywanych dla potrzeb spisu zostały przedstawione w Rozdziale I publikacji „Raport z wyników. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011”, GUS, Warszawa 2012.

zarządzający lub administrujący budynkami przekazał informacje dotyczące wybranych cech i parametrów poszczególnych budynków wielomieszkaniowych.

6. Badanie reprezentacyjne

Przeprowadzone w ramach spisu 2011 badanie reprezentacyjne, dostarczyło danych, których nie można było pozyskać z rejestrów i systemów informacyjnych. Badanie zostało przeprowadzone na próbie losowej ok. 20% mieszkań w skali kraju. Jednostką losowania było mieszkanie, a dokładniej jego adres. Zbiór mieszkań, który stanowił podstawę do losowania próby został przygotowany w postaci odpowiedniego operatu losowania z „głębokim” warstwowaniem. Z uwagi na fakt, że przyjęta została zasada jednostopniowego losowania mieszkań, zastosowany schemat losowania oraz alokację próby w poszczególnych powiatach (we wszystkich poprzednich spisach w badaniach reprezentacyjnych towarzyszących tym spisom stosowano losowanie dwustopniowe) – wspomniany operat wymagał szczególnego przygotowania.²

W efekcie do badania reprezentacyjnego wylosowano ponad 2744 tys. mieszkań spośród prawie 13,5 mln mieszkań znajdujących się w operacie losowania. Mieszkania były losowane z każdej z prawie 70,5 tys. warstw, zaś wielkość próby w poszczególnych warstwach wahała się od niemal 6% do ponad 49%.

Zakres tematyczny badania reprezentacyjnego w NSP 2011 uwzględniał sześć dużych obszarów tematycznych:

- 1) ludność i jej charakterystyka demograficzno-społeczna,
- 2) aktywność ekonomiczna,
- 3) migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności,
- 4) narodowość i wyznanie,
- 5) gospodarstwa domowe i rodziny
- 6) oraz budynki i mieszkania.

W ramach tych obszarów można wyróżnić 15 tematów badawczych. Formularz długi, o szerokim zakresie tematycznym zawierał ponad 120 pytań. Respondenci odpowiadali

² Przygotowanie operatu losowania, schemat losowania oraz alokacja próby zostały szerzej opisane w Rozdziale I publikacji „Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011”, GUS, Warszawa 2013. Ponadto przewiduje się wydanie specjalnej publikacji poświęconej w całości metodologii spisu ludności i mieszkań 2011.

– przeciętnie na 70–80 pytań, w zależności od płci, wieku respondenta, jego mobilności i aktywności zawodowej.

Badanie reprezentacyjne w zdecydowanej większości zostało przeprowadzone metodą bezpośredniego wywiadu rachmistrzów z mieszkańcami wylosowanego mieszkania (metoda CAPI), ale respondenci mogli także spisać się sami przez Internet – z takiej możliwości skorzystało ok. 2% osób.

7. Spis osób w obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz osób bezdomnych

W trakcie trwania spisu zebrano informacje o osobach przebywających powyżej 3 miesięcy w **obiekтах zbiorowego zakwaterowania**, czyli w budynkach zajętych przez jeden odrębny zakład, świadczący usługi: opiekuńczo-wychowawcze, opiekuńczo-lecznicze, obiekty związane z pracą lub nauką (domy studenckie, internaty, hotele pracownicze), bądź inne, w którym to obiekcie zamieszkuje/przebywa zwykle większa liczba osób. Dane zostały pozyskane od właścicieli, administratorów lub zarządców obiektów przy wykorzystaniu specjalnej aplikacji internetowej.

Badanie osób bezdomnych przeprowadzono w dniach 15–16 kwietnia 2011 r. – przy współpracy z Pomorskim Forum na Rzecz Wychodzenia z Bezdomności.

Osoby bezdomne spisywane były przez rachmistrza na aplikacji mobilnej, w miejscu ich przebywania wskazanym przez pracowników gminnych biur spisowych w porozumieniu z placówkami udzielającymi pomocy bezdomnym. Zostały spisane osoby, które wieczór i noc w momencie spisu spędzały poza jakąkolwiek instytucją funkcjonującą całodobowo, w miejscach ich przebywania takich jak: dworce kolejowe i autobusowe oraz ich okolice, kanały i węzły ciepłownicze, ogródki działkowe, ulice, bunkry, lasy i parki, centra handlowe, parkingi, opuszczone samochody, przyczepy kempingowe, klatki schodowe, zsypy, piwnice, śmietniki, wagony i bocznice kolejowe, ogrzewalnie itp. Osoby bezdomne przebywające w obiektach zbiorowego zakwaterowania typu: schroniska, noclegownie i inne instytucje dla bezdomnych – zostały spisane przez administratorów tych obiektów.

8. Spis próbny

Spis próbny przeprowadzany był w okresie od dnia 1 kwietnia do 31 maja 2010 r., według stanu na dzień 31 marca 2010 r. o godz. 24.00.

Jednostki podziału terytorialnego (gminy), w których był realizowany spis próbny, zostały dobrane celowo, biorąc pod uwagę ich zróżnicowanie pod względem gęstości zaludnienia, występujących specyficznych cech terenu, ludności tam zamieszkałej i ich warunków mieszkaniowych. Na terenie wybranych gmin zostały spisane wszystkie zamieszkane budynki i mieszkania oraz osoby według zasad przyjętych do spisu powszechnego. Sprawdzone zostały rozwiązania metodologiczne i organizacyjne planowane do zastosowania w spisie powszechnym. Ze szczególnym uwzględnieniem zbadane zostały poszczególne metody badania oraz techniki zbierania danych, w tym efektywność samospisu internetowego i ankietowania telefonicznego. Równie ważne znaczenie miało przetestowanie aplikacji do formularza elektronicznego oraz sprawność pozyskiwania danych na przenośnych urządzeniach elektronicznych.

9. Spis kontrolny

W dniach od 1 do 11 lipca 2011 r. przeprowadzony został spis kontrolny do NSP 2011. Celem spisu kontrolnego 2011 było sprawdzenie kompletności przeprowadzonego spisu, poprawności danych uzyskanych w spisie oraz zgodności tych danych ze stanem faktycznym.

Spośród 2744 tys. mieszkań, które wcześniej zostały wylosowane do badania reprezentacyjnego wylosowano 80 tys. mieszkań, w których przebywała przynajmniej jedna osoba z przypisanym numerem telefonu stacjonarnego lub komórkowego. Spisem kontrolnym objęto wszystkie mieszkania, w których respondenci dokonali samospisu przez Internet, mieszkania zostały spisane bezpośrednio przez rachmistrzów spisowych lub spisane telefonicznie – przez ankieterów, jak i takie, w których badanie reprezentacyjne – z różnych powodów – nie zostało przeprowadzone.

Spis kontrolny został przeprowadzany przez ankieterów poprzez telefon (metodą CATI). Formularz do spisu kontrolnego zawierał 14 pytań.

10. Formularze wykorzystywane w spisie 2011

W spisie 2011 wykorzystywano dwa rodzaje formularzy, dostępnych wyłącznie w formie elektronicznej. Formularz długi, o szerokim zakresie tematycznym z dużą liczbą pytań (ponad 120 pytań), stosowany był w badaniu reprezentacyjnym, natomiast formularz krótki (16 pytań) znalazł zastosowanie w badaniu pełnym, przede wszystkim w celu

aktualizacji danych pozyskiwanych do spisu z rejestrów i systemów informacyjnych. Formularze elektroniczne były dostępne w trybie *on-line*, a dodatkowo formularz krótki – także w trybie *off-line*. Formularze zostały przygotowane w wersji aplikacji na urządzenia przenośne typu *handheld* – dla ankietera/rachmistrza, w celu przeprowadzenia bezpośredniego wywiadu. Elementem aplikacji elektronicznej były słowniki funkcjonujące przy pytaniach w poszczególnych obszarach tematycznych: edukacji, aktywności ekonomicznej, kraju obywatelstwa i urodzenia, migracji, przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania. Przy niektórych słownikach istniała możliwość swobodnego zapisu słownego. Dodatkowo w części adresowej formularzy elektronicznych podłączony był słownik TERYT.

Odrębne, uproszczone formularze elektroniczne były opracowane dla badania osób bezdomnych oraz osób w obiektach zbiorowego zakwaterowania.

W ramach spisu 2011 przeprowadzono także pełne badanie ludności w 86 gminach, wstępnie wytypowanych na podstawie wyników spisu 2002. Kryterium do wyróżnienia tych gmin był co najmniej 10% udział osób należących do mniejszości narodowej lub etnicznej w liczbie mieszkańców gminy w 2002 roku. Dla osób zamieszkałych lub przebywających w tych gminach w wylosowanych mieszkaniach wypełniany był formularz długi, zaś w pozostałych mieszkaniach – formularz krótki. Pytania o przynależność narodowo-etniczną oraz o język używany w kontaktach domowych zostały włączone do obu formularzy, m.in. także z tego powodu, że w żadnym z systemów administracyjnych nie występowała informacja o narodowości, możliwa do wykorzystania w spisie ludności. Dane z tego badania mają duże znaczenie dla opracowania wyników spisu w obszarze narodowości i języka, zwłaszcza w zakresie ustalania tzw. gmin mniejszościowych.

11. Sposoby i formy upowszechniania wyników spisu

W upowszechnianiu wyników spisu ludności i mieszkań 2011 będą wykorzystywane następujące sposoby:

- 1) publikacje tabelaryczno-analityczne oraz analityczne,
- 2) udostępnianie danych na nośnikach informatycznych
- 3) udostępnianie danych przez Internet,
- 4) Bank Danych Lokalnych (BDL),
- 5) tematyczne (dziedzinowe) bazy danych, np. bazę DEMOGRAFIA,

- 6) bezpośredni dostęp do wyników informacji statystycznych – w Analitycznej Bazie Mikro danych (ABM).

Większość działań związanych z opracowaniem i udostępnianiem wyników spisu odbywa się w ramach systemu ABM. Dla użytkowników wewnętrznych będzie to pełny dostęp, także do danych jednostkowych (nieidentyfikowalnych) ze spisu 2011, natomiast dla użytkowników zewnętrznych dostęp będzie standaryzowała specjalna aplikacja.

Można wyróżnić trzy główne procesy obsługiwane przez system ABM, tj. przetwarzanie danych, analizę danych oraz udostępnianie danych. Zakłada się, że w ramach procesu udostępniania danych w systemie ABM będą realizowane:

- 1) przygotowanie produktów do udostępniania,
- 2) zarządzanie udostępnianymi produktami,
- 3) monitorowanie i analiza zapytań użytkowników.

Narzędziem wykorzystywanym do obsługi systemu ABM jest SAS, aczkolwiek istnieje możliwość łączenia wyników przygotowanych poza ABM, np. w aplikacji SPSS czy w arkuszu kalkulacyjnym Excel. Ważną funkcję ABM w ramach udostępniania danych będzie pełnił moduł wspierający monitorowanie i analizę potrzeb informacyjnych użytkowników w zakresie danych spisowych. Informacje zwrotne uzyskane dzięki wprowadzeniu tego modułu mogą być wykorzystane do modyfikacji kierunków upowszechniania wyników spisu.

W zależności od sposobu upowszechniania wyników spisu stosowane będą różne formy ich prezentacji jako:

- 1) dane zagregowane w tablicach predefiniowanych ogólnodostępnych,
- 2) dane tworzone przez użytkowników na bazie mikroagregatów,
- 3) dane opracowywane przez statystyków na zamówienie,
- 4) wyniki prac analitycznych prowadzonych na danych w kostkach OLAP lub na zbiorze danych jednostkowych nieidentyfikowalnych,
- 5) graficzna prezentacja danych (wykresy, kartogramy),
- 6) wizualizacja wyników spisu z zastosowaniem narzędzi GIS przez portal geostatystyczny (PGS).

Różnorodne formy upowszechniania danych spisowych, a w szczególności bogaty zestaw tablic publikowanych oraz tablic predefiniowanych, dostępnych w systemie ABM oraz w innych bazach – powinny zabezpieczać podstawowe potrzeby na poziomie

ogólnokrajowym i regionalnym szerokiego grona użytkowników wyników spisu. Obiekty predefiniowane tzn. agregaty oraz kostki wielowymiarowe będą stanowiły podstawowe źródło danych dla odbiorców zewnętrznych, ale także wewnętrznych. Zakłada się bowiem, że naliczenie ok. 90% tablic statystycznych powinno być możliwe, w oparciu o przygotowane uprzednio agregaty w kostkach OLAP.

Bardziej „wyedukowani” od strony informatycznej użytkownicy wyników spisu będą mieli możliwość samodzielnego naliczania prostych tablic korelacyjnych, poprzez dostęp do ABM oraz do Podsystemu Metadanych. Dostęp do baz danych będzie uwzględniał zasadę ochrony danych osobowych; prezentowane dane nie mogą być identyfikowalne. Natomiast tablice wymagające przetwarzania danych (naliczania) według indywidualnych specjalnych zamówień odbiorców, obejmujące nietypowe przekroje terytorialne, szerszą korelację danych lub niestandardowe grupowania – będą opracowywane przez wyspecjalizowane jednostki statystyki.

Publikowanie wyników NSP 2011

Publikacje tabelaryczno-analityczne przewidziane do wydania można ująć w dwóch następujących grupach:

- 1) ogólnokrajowe (z danymi dla kraju, regionów z wyróżnieniem obszarów miejskich i wiejskich – oraz województw);
- 2) regionalne (z danymi dla województwa, podregionów, powiatów z wyróżnieniem obszarów miejskich i wiejskich, a także ważniejszymi informacjami dla gmin w każdym z województw).

Ogólnopolskie publikacje z wynikami NSP 2011 wydane dotychczas:

- 1) Raport z wyników narodowego spisu powszechnego ludności mieszkań 2011,
- 2) Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna,
- 3) Zamieszkane budynki,
- 4) Mieszkania,
- 5) Migracje zagraniczne ludności,
- 6) Aktywność ekonomiczna ludności Polski,
- 7) Ludność i gospodarstwa domowe. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna. Część I. Ludność.

Publikacje do wydania:

- 1) Migracje wewnętrzne ludności,

- 2) Ludność i gospodarstwa domowe. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna.
Część II. Gospodarstwa domowe,
- 3) Wybrane aspekty aktywności ekonomicznej ludności,
- 4) Struktura narodowo-etniczna, językowa i wyznaniowa ludności Polski,
- 5) Warunki mieszkaniowe gospodarstw domowych i rodzin.

Ponadto, sukcesywnie będą opracowane i wydawane przez wszystkie urzędy statystyczne publikacje regionalne. Opracowania te będą dotyczyły tematyki ludności, migracji, aktywności ekonomicznej i zasobów mieszkaniowych w każdym z województw.

UWAGI METODYCZNE

1.1. Definicje i pojęcia spisowe

W tej części publikacji zostały przedstawione definicje pojęć niezbędne do właściwej interpretacji wyników spisu w zakresie gospodarstw domowych i rodzin.

KATEGORIE LUDNOŚCI

Na podstawie wyników NSP 2011 zostały wyodrębnione następujące kategorie ludności:

- 1) Ludność faktycznie zamieszkała;
- 2) Rezydenci (ludność rezydująca).

We wszystkich tablicach publikacji informacje dotyczą kategorii ludności faktycznie zamieszkałej – dalej określanej jako „ludność”.

Ludność faktycznie zamieszkała (ludność faktyczna). Kategoria ta, z punktu widzenia mieszkańców gminy, tj. najmniejszej jednostki podziału administracyjnego kraju – obejmuje następujące grupy:

- 1) **Osoby mieszkające stale (stali mieszkańcy)** – są to osoby, które w spisie zadeklarowały, że dana gmina jest ich stałym miejscem zamieszkania (bez względu czy są tam zameldowane na pobyt stały czy nie) oraz – w momencie spisu:
 - a) były obecne (mieszkały w gminie),
 - b) były nieobecne, ale ich nieobecność trwała krócej niż 3 miesiące,
 - c) były nieobecne dłużej niż 3 miesiące, ale ich nieobecność wynikała z powodu:
 - przebywania w zakładzie karnym lub śledczym,
 - pobytu za granicą.
- 2) **Osoby przebywające czasowo dłużej niż 3 miesiące.** Dotyczy osób, które w spisie zadeklarowały, że ich stałym miejscem zamieszkania jest inna gmina w kraju, natomiast w miejscu/gminie spisania przebywały czasowo (dłużej niż 3 miesiące) z następujących powodów: nauka, praca, warunki rodzinne lub mieszkaniowe, leczenie lub rehabilitacja, przebywanie w domu opieki.

Jako czas okresowej nieobecności lub przebywania przyjęty został czas zamierzony.

Do kategorii ludności faktycznej danej gminy nie były zaliczane osoby przybyłe z zagranicy

na pobyt czasowy, tj. takie, które nie posiadały stałego pobytu w Polsce (pozwolenia na osiedlenie się). Kategoria nie ujmuje też stałych mieszkańców danej gminy, którzy w momencie spisu przebywali poza gminą dłużej niż 3 miesiące z przyczyn innych niż przebywanie w zakładzie karnym (śledczym) lub pobyt za granicą, tj. osób które przebywały czasowo w innej gminie kraju (zgodnie z przyjętą definicją zostali tam ujęci jako ludność faktyczna). Analogicznie wyodrębniana jest ludność faktyczna dla poszczególnych miejscowości.

Ludność rezydująca (rezydenci). Do rezydentów z punktu widzenia mieszkańców gminy zalicza się:

- 1) stałych mieszkańców, z wyjątkiem osób przebywających poza miejscem zamieszkania (gminą) przez okres co najmniej 12 miesięcy – bez względu na ich miejsce przebywania (w kraju czy za granicą). Wyjątek stanowią polscy dyplomaci na placówkach oraz żołnierze stacjonujący na zagranicznych misjach wojskowych, którzy – mimo przebywania za granicą – zostali zaliczeni do stałych mieszkańców Polski (zgodnie z rekomendacjami EKG ONZ oraz Unii Europejskiej,
- 2) osoby mieszkające czasowo w gminie przez okres co najmniej 12 miesięcy, przybyłe z innego miejsca w kraju lub z zagranicy (cudzoziemcy bez stałego pobytu w Polsce).

Jako kryterium przemieszczania się ludności przy wyodrębnianiu kategorii rezydentów przyjęto (podobnie jak dla ludności faktycznej): naukę, pracę, warunki rodzinne i mieszkaniowe, leczenie i rehabilitację, pobyt w domu opieki. Oznacza to, że osoby przebywające w zakładach karnych czy aresztach – bez względu na czas nieobecności – są zaliczane do rezydentów miejscowości, w których zamieszkiwali przed jej „przymusowym” opuszczeniem.

WIEK

Wiek osób – określony liczbą lat ukończonych – ustalono poprzez porównanie pełnej daty urodzenia z datą przeprowadzenia spisu (tzw. dniem krytycznym, tj. 31 marca 2011 r.).

STAN CYWILNY

Ze względu na przepisy prawa obowiązujące w poszczególnych krajach – wyznaczające dolną granicę wieku umożliwiającego zawieranie związków małżeńskich – w spisach

ludności przyjęto określanie stanu cywilnego dla osób będących w wieku 15 lat i więcej.

Stan cywilny prawny

Stan cywilny prawny osób definiuje się jako prawny status danej osoby w zakresie stanu małżeńskiego w myśli prawa danego kraju (status de jure). Zgodnie z prawem polskim występują cztery kategorie stanu cywilnego:

- 1) kawaler, panna – osoby, które nigdy nie pozostawały w prawnym związku małżeńskim,
- 2) żonaty, zamężna – osoby, których związek małżeński został zawarty zgodnie z prawem świeckim,
- 3) wdowiec, wdowa – osoby, których prawne małżeństwo przestało istnieć z powodu śmierci współmałżonka,
- 4) rozwiedziony, rozwiedziona – osoby, których małżeństwo zostało rozwiązane orzeczeniem sądu.

Osoby, w stosunku do małżeństwa których sąd orzekł separację z prawnego punktu widzenia – w dalszym ciągu pozostają w stanie małżeńskim.

Stan cywilny faktyczny

Stan cywilny faktyczny osób został określony wtórnie, na podstawie stanu cywilnego prawnego osoby i charakteru związku w jakim żyje, tj. w oparciu o informacje dotyczące relacji i wzajemnych powiązań między osobami spisanyymi w gospodarstwie domowym.

Ustalono następujące kategorie faktycznego stanu cywilnego:

- 1) kawaler, panna, tj. osoby, które nigdy nie pozostawały w prawnym związku małżeńskim i w momencie spisu nie tworzyły związku kohabitacyjnego (konkubinatu) z inną osobą,
- 2) żonaty, zamężna – osoby, które zawarły prawny związek małżeński i faktycznie pozostają w małżeństwie. Osoby te zadeklarowały pozostawanie we wspólnocie małżeńskiej niezależnie od tego, czy współmałżonkowie zostali spisani razem (w jednym mieszkaniu) czy oddzielnie (np. nieobecność spowodowana była nauką, pracą, brakiem wspólnego mieszkania).

Osoby pozostające w prawnym małżeństwie, które – decyzją jednego lub obojga małżonków – nie tworzyły wspólnoty małżeńskiej, ale rozpad ich związku nie został usankcjonowany decyzją sądu (poprzez orzeczenie rozwodu lub separacji) nie zostały zaliczone do żonatych/zamężnych, a ich stan cywilny faktyczny został określony zgodnie z deklaracją respondenta, jako separacja lub pozostawanie w związku kohabitacyjnym z inną osobą,

- 3) partner, partnerka – związki kohabitacyjne wyodrębniono w ramach tego samego gospodarstwa domowego, bez względu na prawny stan cywilny osób tworzących konkubinaty,
- 4) wdowiec, wdowa – osoby, których prawne małżeństwo przestało istnieć z powodu śmierci współmałżonka i w momencie spisu nie tworzyły związku kohabitacyjnego z inną osobą,
- 5) rozwiedziony/rozwiedziona – osoby, których małżeństwo zostało rozwiązane orzeczeniem sądu i w momencie spisu nie tworzyły związku kohabitacyjnego z inną osobą,
- 6) separowany, separowana. Kategoria ta dotyczyła osób, które w momencie spisu:
 - a) pozostawały w separacji prawnej i nie tworzyły związków kohabitacyjnych z innymi osobami,
 - b) pozostawały w prawnym małżeństwie, ale nie tworzyły już wspólnoty małżeńskiej, a także nie pozostawały w związku kohabitacyjnym z innymi osobami.

POZIOM WYKSZTAŁCENIA

Jest to najwyższy ukończony cykl kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie lub formie, uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa. Podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu jest uzyskanie świadectwo (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły niezależnie od trybu jej ukończenia (dziennie, wieczorowo, zaocznie czy eksternistycznie). Informacje o poziomie wykształcenia pozyskiwane były dla wszystkich osób w wieku 13 lat i więcej.

W NSP 2011 w porównaniu do spisu 2002 klasyfikacja poziomów wykształcenia została poszerzona o dwie pozycje: absolwentów posiadających dyplom ukończenia kolegium (na poziomie szkoły policealnej) oraz absolwentów szkół gimnazjalnych.

Klasyfikacja poziomów wykształcenia

Wykształcenie wyższe dotyczy osób:

- 1) ze stopniem naukowym: doktora, doktora habilitowanego, profesora,
- 2) z tytułem magistra, lekarza lub równorzędnym, uzyskanym po ukończeniu studiów drugiego stopnia (uzupełniających magisterskich) lub jednolitych studiów magisterskich,
- 3) z tytułem zawodowym: inżyniera, licencjata, dyplomowanego ekonomisty, uzyskanym po ukończeniu studiów pierwszego stopnia (licencjackich, inżynierskich).

Dyplom ukończenia kolegium dotyczy absolwentów kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych (z wyjątkiem organizowanych w ramach szkoły wyższej) oraz absolwentów kolegiów pracowników służb społecznych. Do tej kategorii należy zaliczyć również osoby, które ukończyły studium nauczycielskie.

Wykształcenie policealne:

- 1) z maturą, pomaturalne – dotyczy osób, które posiadają dyplom (świadectwo) ukończenia szkoły pomaturalnej, do której przyjęcie było uwarunkowane posiadaniem świadectwa dojrzałości (matury),
- 2) bez matury – dotyczy osób, które posiadają dyplom (świadectwo) ukończenia szkoły policealnej, do której przyjęcie było uwarunkowane posiadaniem świadectwa ukończenia szkoły średniej.

Wykształcenie średnie:

- 1) zawodowe z maturą – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo dojrzałości (maturę) w szkole średniej zawodowej (technikum, technikum uzupełniającym, liceum zawodowym, liceum technicznym, szkole artystycznej II stopnia),
- 2) zawodowe bez matury – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo ukończenia szkoły średniej zawodowej (technikum, technikum uzupełniającego, liceum zawodowego, liceum technicznego, szkoły artystycznej II stopnia),
- 3) ogólnokształcące z maturą – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo dojrzałości (maturę) uzyskane w liceum ogólnokształcącym lub w liceum profilowanym lub ukończyły gimnazjum przed 1932 rokiem (*osoby, które ukończyły gimnazjum w latach 1932–1948 (4-letnie) sklasyfikowano w poziomie podstawowym*),
- 4) ogólnokształcące bez matury – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo ukończenia liceum ogólnokształcącego lub liceum profilowanego.

Wykształcenie zasadnicze zawodowe dotyczy osób, które posiadają świadectwo ukończenia: szkoły zawodowej (zasadniczej szkoły zawodowej lub rolniczej, szkoły przemysłowej, gimnazjum zawodowego itp.), szkoły przysposobienia zawodowego lub rolniczego, korespondencyjnego kursu rolniczego wyłącznie o poziomie zasadniczej szkoły zawodowej oraz szkoły mistrzów.

Wykształcenie gimnazjalne posiadają osoby, które uzyskały świadectwo ukończenia gimnazjum (gimnazja zaczęły funkcjonować w roku szkolnym 1999/2000). Ponadto do tej

kategorii zalicza się absolwentów specjalnych szkół przysposabiających do pracy.

Wykształcenie podstawowe (ukończone) dotyczy osób posiadających świadectwo ukończenia: szkoły podstawowej (przed wojną powszechną) niezależnie od tego, ile klas liczyła (sześć, osiem, czy dawniej cztery), kursów dla pracujących w zakresie szkoły podstawowej, szkoły artystycznej I stopnia, realizującej jednocześnie program szkoły podstawowej.

Wykształcenie podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego dotyczy osób, które uczą się w szkole podstawowej, uczyły się w szkole podstawowej, lecz jej nie ukończyły, bądź nigdy nie uczęszczały do szkoły.

GOSPODARSTWA DOMOWE

W NSP 2011 gospodarstwa domowe wyodrębniano spośród osób mieszkających w mieszkaniach wylosowanych do badania reprezentacyjnego (około 20% mieszkań w skali kraju).

Przez gospodarstwo domowe rozumie się zespół osób spokrewnionych lub niespokrewnionych, mieszkających razem i wspólnie utrzymujących się. Jest to definicja gospodarstwa domowego według koncepcji ekonomicznej. Jeżeli któraś z osób mieszkających razem utrzymuje się oddzielnie, osoba ta tworzy oddzielne jednoosobowe gospodarstwo domowe.

W spisywanym mieszkaniu mogło mieszkać jedno, dwa, trzy lub więcej gospodarstw domowych.

W każdym gospodarstwie domowym wyodrębniano reprezentanta gospodarstwa, wobec którego ustalano stosunek pokrewieństwa (powinowactwa) wszystkich pozostałych członków gospodarstwa domowego.

Przy wyborze reprezentanta należało kierować się następującymi zasadami:

- 1) gdy mieszkanie zajmowała tylko jedna osoba, ona była reprezentantem;
- 2) gdy mieszkanie zajmowali małżonkowie/partnerzy z dziećmi lub bez dzieci, reprezentantem należało wybrać jednego z małżonków/partnerów,
- 3) gdy mieszkanie zajmował rodzic z dzieckiem/dziećmi, reprezentantem należało wybrać rodzica;

- 4) gdy mieszkanie zajmowała rodzina trzypokoleniowa – należało wybrać osobę ze średniego pokolenia;
- 5) gdy żaden z powyższych warunków nie był spełniony, reprezentantem mogła zostać dowolna osoba dorosła mieszkająca w tym mieszkaniu.

Na podstawie stosunku pokrewieństwa każdej osoby z reprezentantem gospodarstwa domowego oraz dodatkowych informacji: daty zawarcia związku małżeńskiego, informacji czyje jest dziecko lub czyim partnerem jest osoba żyjąca w związku nieformalnym ustalano skład rodzinny gospodarstwa domowego, tzn. liczbę i typy rodzin.

Ze względu na liczbę oraz stosunek pokrewieństwa osób wyróżniono następujące **typy gospodarstw domowych**:

- 1) rodzinne
 - a) jednorodzinne,
 - b) dwurodzinne,
 - c) trzy i więcej rodzinne,
- 2) nierodzinne
 - a) jednoosobowe,
 - b) wieloosobowe.

W gospodarstwach domowych wyróżniono **grupy pokoleniowe**: osoby młode – w przedziale wieku 0–29 lat, w średnim wieku – 30–59 lat i starsze – 60 lat i więcej.

RODZINA

Spośród osób wchodzących w skład gospodarstwa domowego wyodrębnia się rodziny.

Rodzina (biologiczna) w spisie definiowana jest jako dwie lub większa liczba osób, które są związane jako mąż i żona, wspólnie żyjący partnerzy (kohabitanci) – osoby płci przeciwnej lub jako rodzic i dziecko. Tak więc, rodzina obejmuje parę bez dzieci lub parę z jednym lub większą liczbą dzieci, albo też samotnego rodzica z jednym bądź większą liczbą dzieci.

Wyróżnia się następujące typy rodzin:

- 1) małżeństwo bez dzieci,
- 2) małżeństwo z dziećmi,
- 3) partnerzy bez dzieci,

- 4) partnerzy z dziećmi,
- 5) samotna matka z dziećmi,
- 6) samotny ojciec z dziećmi.

Rodzina pełna jest to rodzina z obojgiem rodziców (naturalnych lub innych) z dziećmi, natomiast **rodzina niepełna** jest to rodzina z jednym tylko rodzicem i dziećmi, tzn. samotna matka z dziećmi lub samotny ojciec z dziećmi.

Rodzina rozszerzona jest to rodzina biologiczna z osobą (lub z większą liczbą osób) spokrewnioną (w linii prostej lub bocznej) przynajmniej z jednym członkiem rodziny biologicznej, np. małżeństwo i brat żony; mąż, żona, dzieci i ojciec żony; dziadkowie z wnuczką.

W spisie wyróżnia się następujące **pozycje osób w rodzinie**:

- 1) mąż,
- 2) żona,
- 3) partner,
- 4) partnerka,
- 5) samotny ojciec,
- 6) samotna matka,
- 7) dziecko,
- 8) osoba spokrewniona w linii prostej z kimkolwiek z członków rodziny,
- 9) osoba spokrewniona, ale nie w linii prostej z kimkolwiek z członków rodziny,
- 10) osoba obca.

Jako **dziecko** określa się osobę w każdym wieku, która pozostaje w gospodarstwie domowym wraz z obojgiem lub jednym z rodziców. Do dzieci zalicza się również pasierbów oraz dzieci przysposobione.

Dziecko do lat 24 pozostające na utrzymaniu jest to dziecko w wieku 0–24 lata, które nie posiada własnego źródła utrzymania i pozostaje na utrzymaniu innej osoby wchodzącej w skład gospodarstwa domowego.

1.2. Metody zastosowane w opracowaniu spisu

Szczegółowe wyjaśnienia dotyczące jakości wyników w spisie pełnym oraz w badaniu reprezentacyjnym zostały przedstawione w publikacji GUS „Ludność. Stan i struktura

demograficzno-społeczna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011”.

W publikacji tej zawarto również opis sposobu łączenia danych pozyskanych z różnych źródeł, schematu losowania próby w badaniu reprezentacyjnym, uogólniania wyników badania reprezentacyjnego oraz obszernie omówiono precyzji estymacji wartości globalnych, której przykłady interpretacji podajemy poniżej.

Do oceny jakości wyników badania reprezentacyjnego wyznacza się tzw. wskaźniki precyzji estymacji.¹

Umożliwiają one użytkownikom tablic wynikowych właściwą ocenę danych. Przyjęto, że prezentowane wskaźniki precyzji będą zdefiniowane jako względne błędy standardowe (inaczej współczynniki zmienności – oznaczane jako CV i wyrażone w procentach) za pomocą wzoru:

$$CV = 100 * \frac{\sqrt{Var(\hat{Y})}}{\hat{Y}}$$

gdzie Var oznacza oszacowanie wariancji estymatora, obliczane według formuły:

$$Var(\hat{Y}) = \sum_h \frac{n_h(1 - n_h/N_h)}{n_h - 1} \sum_i \left(\sum_j w_{hij} y_{hij} - \frac{\sum_i \sum_j w_{hij} y_{hij}}{n_h} \right)^2$$

Wielkość n_h oznacza liczbę mieszkań w danej warstwie zrealizowanej próby, natomiast N_h jest liczbą mieszkań z danej warstwy w populacji; wielkości N_h można odtworzyć odpowiednio sumując skorygowane wagi wynikające z losowania próby do badania reprezentacyjnego.

Wskaźniki precyzji estymacji wartości globalnych dla podstawowych zmiennych zostały przedstawione w tablicach precyzji znajdujących się na końcu aneksu tabelarycznego.

Wskaźnik CV można wykorzystywać do wyznaczania przedziału ufności, który z określonym prawdopodobieństwem (tzw. poziomem ufności, np. 95%) pokrywa prawdziwą wartość estymowanego parametru. Na przykład dla poziomu ufności 95% granice takiego przedziału mają postać: $\hat{Y} \pm 1,96 * \hat{Y} * CV/100$. Jeżeli oszacowana liczba gospodarstw domowych trzy i więcej rodzinnych wynosiła 76153 tys., a wskaźnik precyzji dla tej cechy wynosił

¹ Patrz „Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna” str. 49, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/LUD_ludnosc_stan_str_dem_spo_NSP2011.pdf

$CV=0,71\%$, to wyznaczając granice przedziału ufności można stwierdzić, że z prawdopodobieństwem 0,95 przedział wartości pomiędzy 75093 a 77213 obejmuje prawdziwą liczbę takich gospodarstw.

Jako kolejny przykład rozważmy wskaźnik precyzji dla tej samej zmiennej, tj. liczby gospodarstw domowych trzy i więcej rodzinnych w województwie opolskim, który wynosił 4,67%. Jeżeli oszacowana liczba gospodarstw domowych trzy i więcej rodzinnych w województwie opolskim wynosiła 1575, a wskaźnik precyzji dla tej zmiennej był równy $CV=4,67\%$, to wyznaczając granice przedziału ufności można stwierdzić, że z prawdopodobieństwem 0,95 przedział wartości pomiędzy 1431 a 1719 pokrywa prawdziwą liczbę takich gospodarstw.

Z podanych przykładów widać, że uogólnienia dla województw są obciążone większym błędem losowym. Wynika to z tego, że liczebności prób w województwach były wielokrotnie mniejsze od liczebności próby ogólnopolskiej. Dlatego w odniesieniu do całego kraju, gdzie oszacowana na podstawie badania reprezentacyjnego liczba gospodarstw domowych trzy i więcej rodzinnych wyniosła przeszło 76 tys., ustalony przedział ufności kształtował się na poziomie $\pm 1,4\%$, zaś dla województwa opolskiego, gdzie analogiczna liczebność wyniosła niecałe 1,6 tys., przedział ufności to już $\pm 9,2\%$.

Interpretując wyniki badania reprezentacyjnego zwykle przyjmuje się umowne progi precyzji, powyżej których jakość uogólnień nie jest zadowalająca. Praktycznie wartość takiego progu można ustalić na poziomie np. $CV=10\%$. Wtedy oszacowania z błędem względnym powyżej 10% powinny być traktowane z ostrożnością, jako mało precyzyjne. Często przyjmuje się dodatkowy próg na poziomie np. $CV=20\%$, przekroczenie którego uznaje się za wyraźny sygnał niewiarygodności uzyskanych oszacowań; wskazuje to na konieczność prezentacji wyników na wyższych stopniach agregacji.

KOMENTARZ ANALITYCZNY

1. Gospodarstwa domowe

Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 r. w województwie warmińsko-mazurskim było 515,9 tys. gospodarstw domowych.

Tabl. 1. Gospodarstwa domowe i ludność

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe			Ludność w gospodarstwach domowych			Przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych	
	2002	2011	2002=100	2002	2011	2002=100	2002	2011
	w tysiącach			w tysiącach			2002	2011
Ogółem	483,8	515,9	106,6	1410,4	1444,1	102,4	2,92	2,80
Miasta	311,6	334,2	107,2	844,6	856,8	101,4	2,71	2,56
Wieś	172,2	181,7	105,5	565,7	587,3	103,8	3,29	3,23

Liczba gospodarstw domowych w miastach była prawie dwa razy większa niż na wsi, co wynika z mniejszej liczby ludności zamieszkującej wieś.

Porównując liczbę gospodarstw domowych w latach 2011 i 2002 zaobserwowano wzrost o 32,1 tys. tj. o 6,6%. W miastach liczba gospodarstw wzrosła o 7,2%, a na wsi o 5,5%.

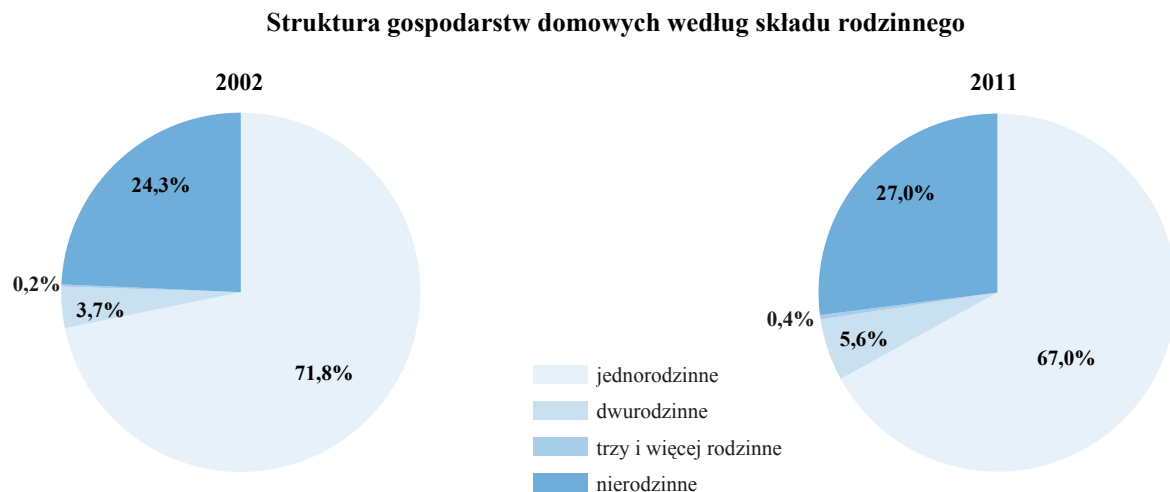
W województwie w 2011 r. najwięcej gospodarstw domowych było w miastach na prawach powiatu Olsztynie – 75,4 tys. i Elblągu – 49,0 tys., natomiast wśród powiatów ziemskich w olsztyńskim – 39,5 tys., ostródzkim – 37,0 tys., ełckim – 31,2 tys. Najmniej gospodarstw domowych było natomiast w powiecie węgorzewskim – 8,8 tys. i gołdapskim – 9,5 tys.

Tabl. 2. Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego w 2011 roku

Wyszczególnienie	Ogółem	Gospodarstwa domowe			
		jednorodzinne	dwurodzinne	trzy i więcej rodzinne	nierodzinne
W tysiącach					
Ogółem	515,9	345,6	28,7	2,2	139,3
Miasta	334,2	222,5	12,8	0,7	98,2
Wieś	181,7	123,2	15,9	1,5	41,1
W odsetkach					
Ogółem	100,0	67,0	5,6	0,4	27,0
Miasta	100,0	66,6	3,8	0,2	29,4
Wieś	100,0	67,8	8,8	0,8	22,6

Wśród gospodarstw domowych w województwie przeważały gospodarstwa tworzone przez jedną lub więcej rodzin. Liczba takich gospodarstw wyniosła 376,5 tys. (73,0%), w tej grupie większość gospodarstw domowych 345,6 tys. to gospodarstwa jednorodzinne (91,8% ogółu gospodarstw rodzinnych). Gospodarstwa dwurodzinne (28,7 tys.) stanowiły 7,6%,

a gospodarstwa składające się z trzech i więcej rodzin (2,2 tys.) 0,6% ogółu gospodarstw rodzinnych. Gospodarstw nierodzinnych było 139,3 tys. i stanowiły one 27,0% ogółu gospodarstw w województwie.

Gospodarstwa jednorodzinne przeważały zarówno w miastach jak i na wsi. Gospodarstwa domowe nierodzinne częściej występowały w miastach, z kolei gospodarstwa dwurodzinne oraz trzyrodzinne i większe – na wsi.

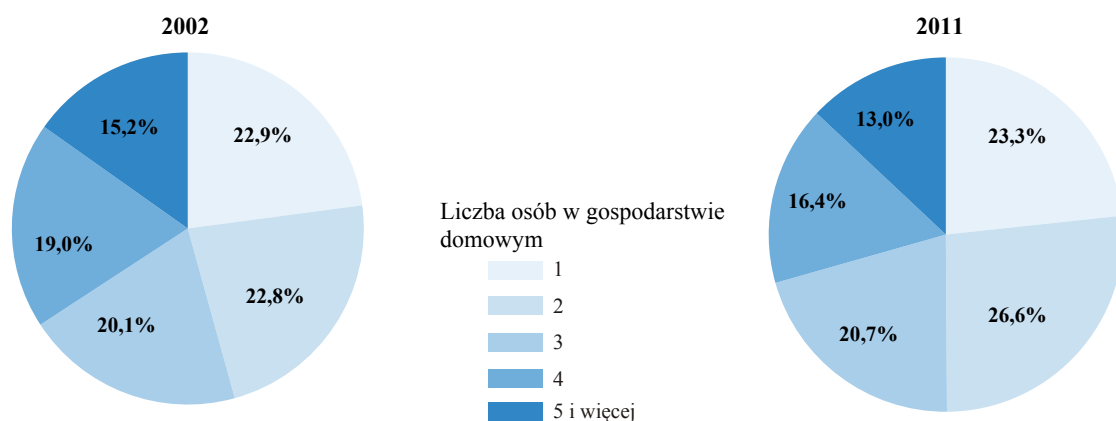
Wielkość gospodarstw domowych mierzona przeciętną liczbą osób w gospodarstwie zmniejszyła się w stosunku do 2002 r. Spadek nastąpił zarówno w miastach, jak i na wsi. W 2011 r. przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wynosiła 2,80. Na wsi gospodarstwo domowe tworzyły średnio 3,23 osoby, w mieście 2,56 osoby.

Tabl. 3. Gospodarstwa domowe według liczby osób w 2011 roku

Wyszczególnienie	Ogółem	Liczba osób w gospodarstwach domowych				
		1	2	3	4	5 i więcej
		W tysiącach				
Ogółem	515,9	120,1	137,2	106,8	84,5	67,2
Miasta	334,2	85,5	97,2	72,5	51,4	27,5
Wieś	181,7	34,7	40,0	34,3	33,0	39,7
		W odsetkach				
Ogółem	100,0	23,3	26,6	20,7	16,4	13,0
Miasta	100,0	25,6	29,1	21,7	15,4	8,2
Wieś	100,0	19,1	22,0	18,9	18,2	21,8

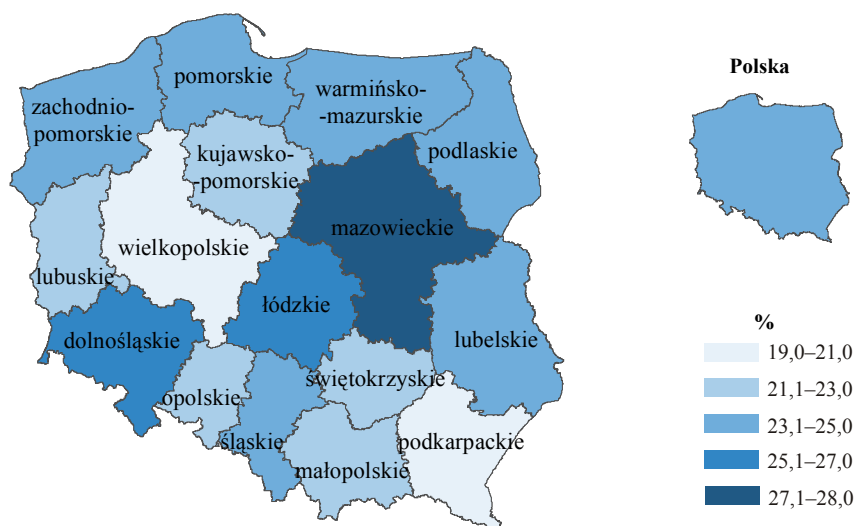
W skład gospodarstw domowych w 2011 r. wchodziło 1444,1 tys. osób, czyli o 2,4% więcej niż w 2002 r. (1410,4 tys. osób). Liczba ludności wiejskiej w gospodarstwach domowych wzrosła o 3,8%, natomiast w miastach o 1,4%.

Struktura gospodarstw domowych według wielkości

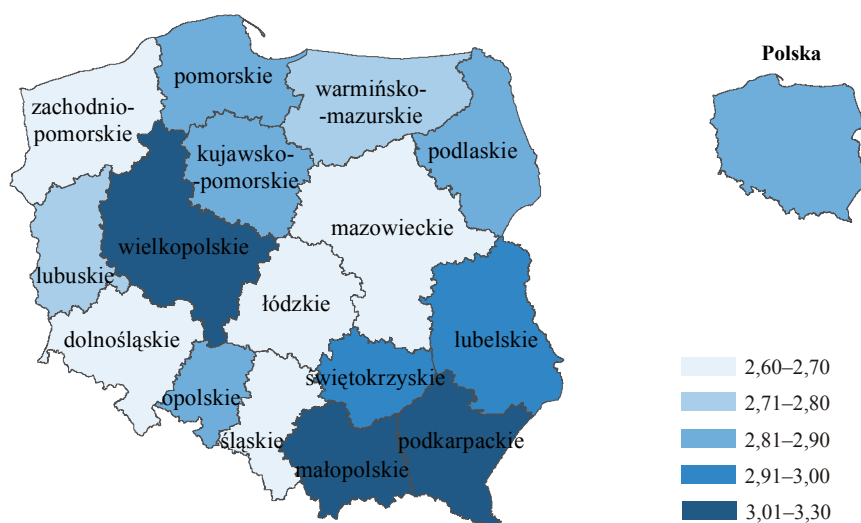
Biorąc pod uwagę liczbę osób tworzących gospodarstwo domowe można zauważyć, że w 2011 r. najczęściej (137,2 tys.) było gospodarstw tworzonych przez dwie osoby, co stanowiło 26,6% ogółu gospodarstw.

Udział gospodarstw 1-osobowych w ogólnej liczbie gospodarstw domowych w 2011 roku

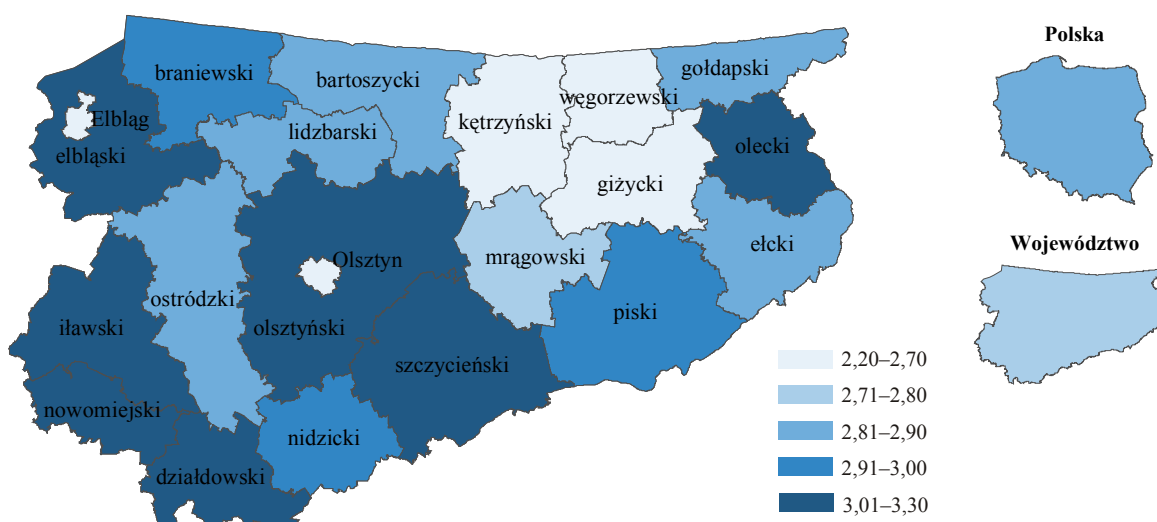
Mniej było gospodarstw jednoosobowych (120,1 tys.), trzyosobowych (106,8 tys.) i czteroosobowych (84,5 tys.). Ich udział w ogólnej zbiorowości gospodarstw domowych wyniósł odpowiednio (23,3%, 20,7% i 16,4%). Najmniej (67,2 tys.) było gospodarstw tworzonych przez 5 i więcej osób, stanowiły one 13,0% ogólnej liczby gospodarstw domowych w województwie. W porównaniu do 2002 r. wzrósł odsetek gospodarstw dwuosobowych o 3,8 p. proc. oraz gospodarstw 3 i 1-osobowych (odpowiednio o 0,6 i 0,4 p. proc.). Odmiennie przedstawiała się struktura gospodarstw domowych uwzględniająca liczbę tworzących je osób. W miastach najczęściej występowały gospodarstwa 2 i 1-osobowe, natomiast na terenach wiejskich więcej było gospodarstw 2-osobowych oraz 5-osobowych i większych.

Przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych w 2011 roku

Większość, bo ponad 77% gospodarstw domowych zamieszkiwało samodzielnie. Spośród gospodarstw zamieszkujących wspólnie (zajmujących to samo mieszkanie), najliczniejszą grupę stanowiły gospodarstwa jednoosobowe (30,9%).

Przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych według powiatów w 2011 roku

W ponad 56% gospodarstw domowych reprezentantami gospodarstw były kobiety. Biorąc pod uwagę wiek reprezentanta przeważały osoby w wieku 50 lat i więcej (52,1%), natomiast pod względem poziomu wykształcenia prawie 45% osób posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe i niższe.

Porównując stan cywilny prawny reprezentanta gospodarstwa domowego w zależności od płci widać różnice – w przypadku mężczyzn 68,5% reprezentantów gospodarstw stanowili

żonaci, kawalerowie – 17,1%, rozwodnicy i wdowcy 12,3%. Wśród kobiet reprezentantek 52,1% to kobiety zamężne, 23,1% wdowy, 12,7% panny, a 10,4% rozwiedzione.

Najwięcej gospodarstw domowych w województwie pod względem pokoleniowym tworzyły osoby młode (0–29 lat) mieszkające wraz z osobami w średnim wieku (30–59 lat) – 38,3% ogółu gospodarstw. Młodzi ludzie tworzyli 8,1% gospodarstw, 16,7% osoby w wieku średnim, a 18,0% osoby starsze (60 lat i więcej). Jedynie 1,7% gospodarstw tworzyły razem osoby młode i starsze mieszkające razem.

2. Rodziny w gospodarstwach domowych

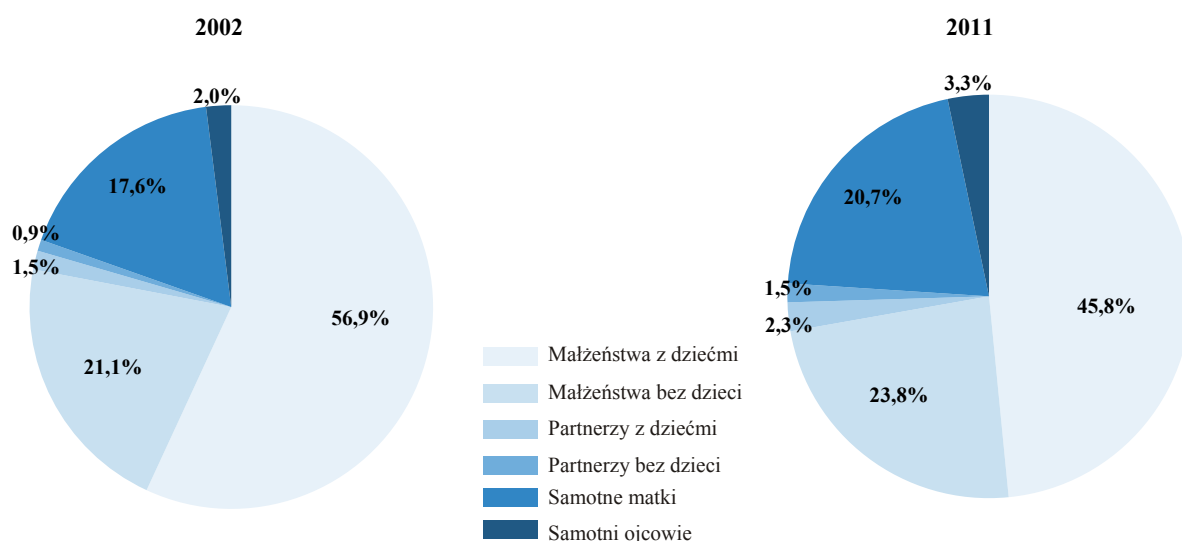
Liczba rodzin w województwie warmińsko-mazurskim w 2011 r. wyniosła 409,9 tys., a w ich skład wchodziło 1281,6 tys. osób. Wśród rodzin przeważały małżeństwa, ich udział w ogólnej liczbie rodzin wyniósł 72,3%. Matki z dziećmi stanowiły 20,7% zbiorowości rodzin w województwie, partnerzy tworzyli 3,8% rodzin, a ojcowie z dziećmi 3,2%. W porównaniu do spisu z 2002 r. zwiększyła się o 6,3% liczba rodzin, a także zmieniła się ich struktura.

Tabl. 4. Rodziny według typów

Wyszczególnienie	Ogółem	Małżeństwa			Partnerzy			Matki z dziećmi	Ojcowie z dziećmi
		razem	bez dzieci	z dziećmi	razem	bez dzieci	z dziećmi		
2002									
Ogółem w tys.	385,6	300,7	81,3	219,4	9,2	3,4	5,8	67,9	7,7
Miasta	238,8	184,6	53,4	131,1	5,5	2,2	3,3	44,0	4,7
Wieś	146,8	116,2	27,9	88,3	3,7	1,2	2,6	23,9	3,0
2011									
Ogółem w tys.	409,9	296,2	97,4	198,9	15,6	6,2	9,4	84,7	13,3
Miasta	250,2	178,6	65,0	113,6	10,7	4,8	5,9	52,7	8,2
Wieś	159,7	117,6	32,4	85,3	4,9	1,4	3,5	32,1	5,2
2002=100									
Ogółem	106,3	98,5	119,7	90,6	169,7	181,7	162,7	124,7	172,5
Miasta	104,8	96,8	121,6	86,6	195,3	214,2	182,3	119,6	173,6
Wieś	108,8	101,3	116,1	96,6	131,9	119,1	137,8	134,2	170,7

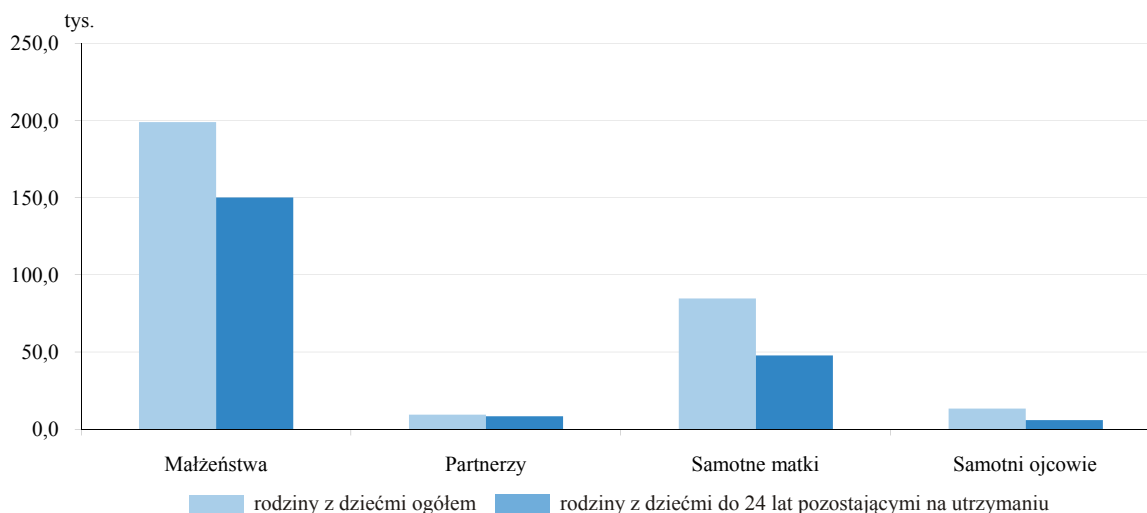
Biorąc pod uwagę gospodarstwa jednorodzinne, to w większości nich (88,2%) nie było osób spoza rodziny. W przypadku 6,8% gospodarstw w ich skład wchodziła osoba spokrewniona w linii prostej starszego pokolenia. W gospodarstwach dwurodzinnych (7,6% ogółu gospodarstw rodzinnych) ponad 94% rodzin było spokrewnionych w linii prostej.

Struktura rodzin według typów

W 2011 r. większość rodzin to rodziny z dziećmi (306,4 tys.). Dominującym typem rodziny były małżeństwa z dziećmi (198,9 tys.). Stanowiły one 48,5% wszystkich typów rodzin w województwie. Drugim pod względem liczebności typem rodziny były małżeństwa bez dzieci (97,4 tys.), które stanowiły 23,8% ogółu rodzin. Rodziny niepełne (tj. jeden rodzic z dziećmi) stanowiły 23,9% ogółu rodzin, z tego więcej było samotnych matek (20,7%) niż samotnych ojców (3,3%). Związki partnerskie to 3,8% wszystkich rodzin.

Rodziny z dziećmi według typów w 2011 roku

W porównaniu do 2002 r. liczba rodzin wzrosła o 6,3%. Największy wzrost zaobserwowano wśród partnerów bez dzieci i samotnych ojców. Podobnie sytuacja kształtowała się w miastach, na wsi natomiast największy wzrost wystąpił wśród samotnych ojców i partnerów z dziećmi.

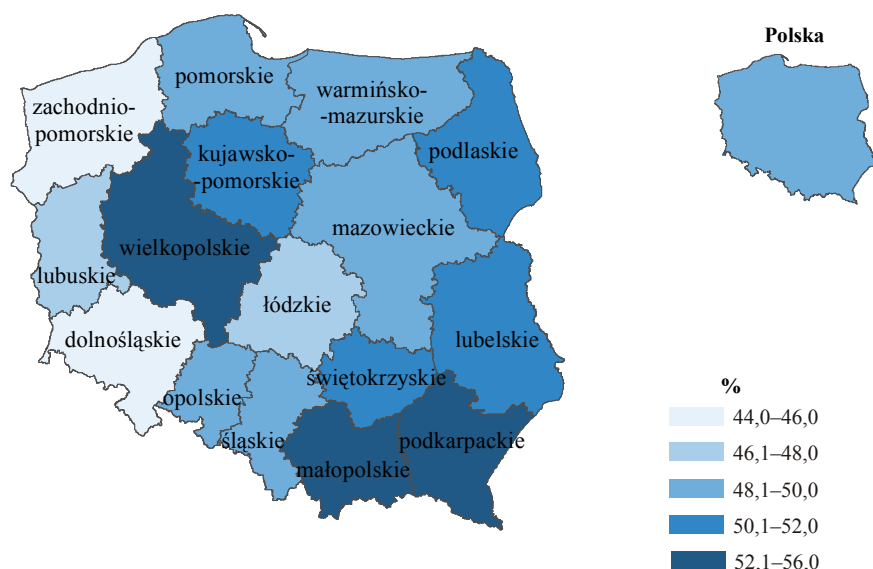
Biorąc pod uwagę liczbę dzieci w rodzinie najczęściej było rodzin z jednym dzieckiem (53,3%), dwoje dzieci posiadało 33,1% rodzin, troje – 9,6%, a czworo i więcej 4,0% rodzin. Podobnie sytuacja przedstawiała się we wszystkich typach rodzin.

Tabl. 5. Rodziny z dziećmi i bez dzieci w wieku do 24 lat pozostającymi na utrzymaniu w 2011 roku

Wyszczególnienie	Ogółem			Miasta			Wieś		
	rodziny ogółem	bez dzieci do 24 lat na utrzymaniu	z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu	rodziny ogółem	bez dzieci do 24 lat na utrzymaniu	z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu	rodziny ogółem	bez dzieci do 24 lat na utrzymaniu	z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu
	w tysiącach								
Ogółem	306,4	94,2	212,1	180,4	56,9	123,5	126,0	37,4	88,6
Małżeństwa z dziećmi	198,9	48,7	150,1	113,6	28,9	84,7	85,3	19,9	65,4
Partnerzy z dziećmi ..	9,4	1,0	8,4	5,9	0,7	5,3	3,5	0,4	3,2
Matki z dziećmi	84,7	37,0	47,7	52,7	22,7	30,0	32,1	14,3	17,7
Ojcowie z dziećmi ..	13,3	7,5	5,9	8,2	4,7	3,5	5,2	2,8	2,3

Rodziny z dziećmi stanowiły 74,7% ogółu rodzin, pozostałe 25,3% to rodziny bez dzieci. Najwięcej rodzin (69,2%) miało na utrzymaniu dzieci w wieku do 24 lat. Były to przede wszystkim małżeństwa i samotne matki. Również większość partnerów posiadało dzieci na utrzymaniu.

Udział małżeństw z dziećmi w ogólnej liczbie rodzin w 2011 roku

W 2011 r. było 98,1 tys. rodzin niepełnych, tj. o 29,6% więcej niż w 2002 r. Spośród ogółu rodzin niepełnych ponad 54% miało dzieci do 24 lat na utrzymaniu, z czego większość to samotne matki.

Dużą część rodzin niepełnych tworzyły osoby w wieku 50 lat i więcej mieszkające razem z dzieckiem nie pozostającym na utrzymaniu. Najwięcej dzieci na utrzymaniu w wieku 0–24 lata mieli samotni rodzice w wieku 30–39 lat (35,1%).

Tabl. 6. Rodziny niepełne według wieku rodzica w 2011 roku

Wyszczególnienie	Ogółem	Bez dzieci do 24 lat na utrzymaniu	Z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu	w tym z jednym dzieckiem
		W tysiącach		
Ogółem	98,1	44,4	53,6	36,0
w wieku:				
24 lat i mniej	5,7	-	5,7	4,8
25–29	9,1	-	9,1	6,8
30–34	10,1	0,0	10,1	6,3
35–39	9,2	0,4	8,8	4,7
40–44	8,5	1,3	7,3	4,0
45–49	9,3	3,2	6,0	3,8
50 lat i więcej	46,2	39,5	6,7	5,4
		W odsetkach		
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
w wieku:				
24 lat i mniej	5,8	-	10,6	13,5
25–29	9,3	-	17,0	19,0
30–34	10,3	0,1	18,8	17,6
35–39	9,4	1,0	16,3	13,1
40–44	8,7	2,9	13,5	11,3
45–49	9,4	7,2	11,3	10,6
50 lat i więcej	47,1	88,8	12,5	15,0

Analizując stan cywilny prawny należy zwrócić uwagę, że większość samotnych rodziców to osoby owdowiałe oraz rozwiedzione. Wśród matek mieszkających z dziećmi w wieku do lat 24, które nie były na ich utrzymaniu, najliczniejszą grupę stanowiły wdowy – 69,9%. Drugą co do wielkości grupą były kobiety rozwiedzione (17,5%). Stan cywilny większości ojców tworzących rodzinę niepełną z dziećmi to wdowcy (58,8%) i rozwodnicy (17,8%).

Samotne matki z dziećmi do 24 lat pozostającymi na utrzymaniu stanowiły 89,0% ogółu niepełnych rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu. Spośród wszystkich matek z dziećmi na utrzymaniu największą grupę stanowiły mężatki (32,4%), kobiety rozwiedzione (29,7%) oraz panny (27,8%). Największą grupę samotnych ojców z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu stanowili żonaci (33,2%) oraz rozwiedzeni (28,5%).

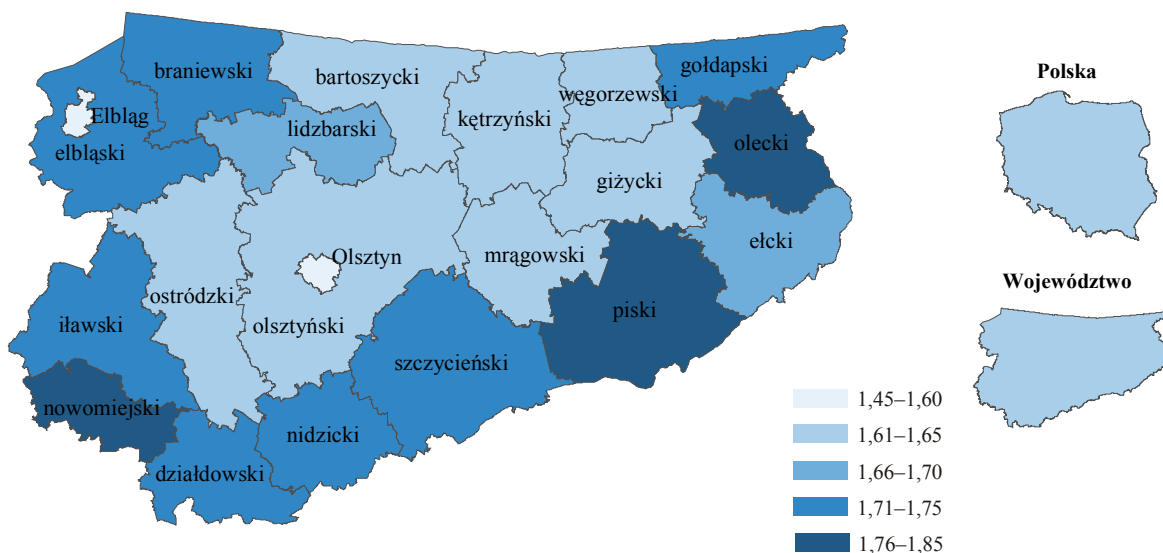
W 2011 r. w rodzinach wchodzących w skład gospodarstw domowych spisano 510,7 tys. dzieci, w miastach 277,3 tys., a na wsi 233,5 tys. W porównaniu do 2002 r. ich liczba zmniejszyła się o 9,0%. W rodzinach partnerów i samotnych rodziców liczba dzieci wzrosła, jedynie w rodzinach małżeńskich liczba dzieci spadła.

Tabl. 7. Dzieci w rodzinach według typu

Wyszczególnienie	Ogółem	Małżeństwa z dziećmi	Partnerzy z dziećmi	Matki z dziećmi	Ojcowie z dziećmi
2002					
Ogółem w tys.	561,2	433,3	11,3	104,9	11,6
Miasta	312,6	235,3	5,7	65,0	6,6
Wieś	248,6	198,0	5,7	39,9	5,0
2011					
Ogółem w tys.	510,7	352,7	15,8	123,9	18,2
Miasta	277,3	183,8	9,3	73,5	10,7
Wieś	233,5	168,9	6,5	50,4	7,6
2002=100					
Ogółem	91,0	81,4	139,4	118,1	157,1
Miasta	88,7	78,1	163,8	113,1	160,2
Wieś	93,9	85,3	115,0	126,3	153,0

W 2011 r. na utrzymaniu rodzin było 349,8 tys. dzieci w wieku do 24 lat. W porównaniu do NSP 2002 liczba ta zwiększyła się o 16,3%. Przeciętna liczba dzieci w wieku do 24 lat pozostających na utrzymaniu w 2011 r. wyniosła 1,65 (w 2002 – 1,85). Na wsi wskaźnik ten wyniósł 1,81, a w miastach 1,53.

Przeciętna liczba dzieci w wieku do 24 lat pozostających na utrzymaniu według powiatów w 2011 roku

Największa liczba dzieci w wieku do 24 lat pozostających na utrzymaniu żyła w rodzinach typu małżeństwo z dzieckiem – 74,0%. Drugi typ rodziny pod względem liczby dzieci tworzyły samotne matki – w tych rodzinach przebywało 19,9% dzieci w wieku do 24 lat na utrzymaniu. W rodzinach partnerów było 3,9% dzieci, a z samotnymi ojcami mieszkało 2,2% dzieci.